

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Linda Suokas

Case-yrityksen sukupolvenvaihdos ja yhtiöittäminen

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Linda Suokas

Case-yrityksen sukupolvenvaihdos ja yhtiöittäminen, 39 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimi

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: lehtori Tarja Muikku, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoitus oli löytää toimeksiantajayritykselle järkevin vaihtoehto toteuttaa sukupolvenvaihdos sekä löytää jatkuvalla toiminnalla sopiva yhtiömuoto. Toimeksiantajayritys on yksityisyrittäjä, ja tutkimuksessa keskityttiin vertailemaan osakeyhtiötä ja kommandiittiyhtiötä vaihtoehtoisina yhtiömuotoina. Yhtiömuodon valinnassa otettiin huomioon jatkavan yrittäjän toiveet ja ajatukset. Opinnäytetyössä selvitettiin myös, millaisia eri tapoja case-yrityksellä on toteuttaa yhtiöittäminen ja mitkä verotuksen sukupolvenvaihdoshuojennukset tulevat kysymykseen.

Tutkimuksen aineistona on käytetty luopuvan ja jatkavan yrittäjän haastatteluja, verolainsäädäntöä, Verohallinnon ohjeita, alan kirjallisuutta sukupolvenvaihdoksesta, arvonmäärittämisestä, verotuksesta ja yhtiömuodoista sekä eri tahojen sukupolvenvaihdoksia ja pk-yrityksiä koskevista tutkimuksista. Empiriaosuuden arvot on laskettu case-yrityksen tasekirjojen perusteella.

Yhteenvedon opinnäytetyössä todettiin, että sopivin yhtiömuoto jatkossa on osakeyhtiö. Todennäköisesti paras sukupolvenvaihdostapa on lahjoitus tai lahjanluonteinen kauppa hintaan 51 % käyvästä arvosta. Osakeyhtiö osoittautui kommandiittiyhtiötä paremmaksi vaihtoehdoksi vastuukysymysten ja yritystulon verotuksen vuoksi. Sukupolvenvaihdoshuojennuksista tähän caseen voitiin soveltaa vain lahjaverohuojennusta. Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voitu soveltaa, koska kyseessä on toiminimi.

Asiasanat: sukupolvenvaihdos, yhtiöittäminen, sukupolvenvaihdoshuojennus

Abstract

Linda Suokas

Change of Generation and Incorporation of the Case Company, 39 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Tarja Muikku, Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of the research was to find out how to accomplish change of the generation reasonably and which is the best company form in the future. The client company is a sole trader and the study focused on comparing the limited company and the limited partnership business entity. Client's wishes and thoughts were listened when researching the company forms. The thesis is also about the various ways to incorporate the companies and which tax mitigations would apply to this case.

The data for this thesis were collected from the interviews of the client, tax laws, guidelines of the Finnish Tax Administration, literature of the business industry about the change of generation, taxation, company valuation, company forms and the researches of various institutions about the change of generation and small companies.

The results of the study show that the best company form would be a limited company. Most likely the best way to accomplish the change of the generation is to donate the company to the next generation or to sell the company for the price of 51 % of the current value. The limited company turned out to be a better choice than the limited partnership business entity due to the taxation of profit and liability issues. Only mitigation of gift tax can be applied to this case.

Keywords: change of generation, incorporation, tax mitigations in change of generation

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Sukupolvenvaihdos	6
2.1	Sukupolvenvaihdos yleisesti	6
2.2	Sukupolvenvaihdoksen muodot	8
3	Yhtiömuodot	9
3.1	Yksityisyritys	10
3.2	Avoin yhtiö	10
3.3	Kommandiittiyhtiö	11
3.4	Osakeyhtiö	11
4	Yritystulon verotus yhtiömuodoissa	12
4.1	Yksityinen elinkeinonharjoittaja	12
4.2	Henkilöyhtiöt	13
4.3	Osakeyhtiö	14
5	Arvonmäärittäminen	15
5.1	Tuottoarvo	15
5.2	Substanssiarvo	16
6	Verotus ja huojuennussäännökset	16
6.1	Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus	17
6.2	Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus	20
7	Case-yrityksen esittely	23
7.1	Case-yritys	23
7.2	Leipomon tulevaisuus	24
8	Casen sukupolvenvaihdosprosessi	24
8.1	Case-yrityksen arvonmäärittäminen	24
8.1.1	Tuottoarvo	25
8.1.2	Substanssiarvo	25
8.2	Yhtiömuodon valinta	26
8.3	Yhtiöittäminen	27
8.4	Yritystulon verotus	28
8.5	Liiketoiminnan siirtäminen jatkajalle	29
9	Yhteenveto	33
	Taulukot	36
	Lähteet	37

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää case-yritykselle järkevin mahdollinen tapa sukupolvenvaihdon toteuttamiseen. Tämän toteutuminen mahdollisesti tulee vaatimaan uuden yhtiömuodon harkitsemista, minkä takia toinen merkittävä aihe opinnäytteessäni on yhtiöittäminen. Case-yritys on opinnäytetyön tekoheikellä toiminimi, joka toimii leipomoalalla. Valitsin aiheen, koska tiesin kyseisen yrityksen suunnittelevan liiketoiminnan siirtämistä seuraavalle sukupolvelle. Lisäksi sukupolvenvaihdos on aiheena mielenkiintoinen, erittäin ajankohtainen sekä prosessit vaihtelevat hyvin paljon eri yrityksissä.

Sukupolvenvaihdos on ajankohtainen aihe monessa suomalaisessa ja eurooppalaisessa pk-yrityksessä nyt ja lähivuosina. Jopa kolmasosa yrityksistä kertoo suunnittelevansa sukupolvenvaihdosta ja neljäsosa uskoo tekevänsä sukupolvenvaihdon viiden vuoden sisällä (Suomen Yrittäjät 2011). Pk-yritysten sukupolvenvaihdosten onnistuminen on elintärkeää erityisesti näinä talouden heikkoina aikoina. Pienetkin perheyrietykset työllistävät usein ulkopuolisia henkilöitä, joten pk-yritykset ovat omassa tärkeässä osassaan myös työpaikkojen tarjoajina. (Perheyrietysten Liitto Ry 2005.)

Sukupolvenvaihdon toteuttamiselle on lukemattomia eri tapoja, ja kaikki nämä tavat vaikuttavat eri tavoin yritysten ja omistajien veroseuraamuksiin. Yhä pidemmäksi lista sukupolvenvaihdostavoista kasvaa, kun pohditaan yhtiömuodon vaihtamista samalla.

Suurimmaksi ongelmaksi suomalaiset yrittäjät kuvailevat jatkavan yrittäjän löytämisen (Suomen Yrittäjät 2011). Tämän opinnäytetyön toimeksiantajayritys on jo ratkaissut tämän ongelman, koska yrittäjän lapsi on osoittanut kiinnostusta ottaa yrityksen ohjat. Vaikean alkuongelman jälkeen syntyy liuta uusia kysymyksiä, jotka kaipaavat kipeästi vastauksia. Mikä yhtiömuoto on jatkon ja sukupolvenvaihdon kannalta paras? Pitäisikö yhtiöittäminen toteuttaa jo ennen itse sukupolvenvaihdosprosessia vai sen jälkeen? Millainen luovutustapa valitaan: liiketoimintakauppa, lahja vai lahjanluonteinen kauppa? Miten yritykselle määritetään arvo? Näihin kysymyksiin haen tässä tutkimuksessa vastauksia.

Valmis opinnäytetyö on ohje case-yritykselle, kuinka sukupolvenvaihdos kannattaa tehdä.

Opinnäytetyö muodostuu teoriaosasta, empiriasta ja johtopäätöksistä. Teoriaosassa käsittelen sukupolvenvaihdosta yleisesti, yrityksen arvonmäärittystä, vaihtoehtoisia yhtiömuotoja lyhyesti, verotusta sekä erilaisia verotuksen sukupolvenvaihdoshuojennussäännöksiä. Teoriaosan valmistuttua sovellan keräämäni tietoa case-yritykseen ja lasken yritykselle arvon, punnitsen eri yhtiömuotoja, lasken yhtiömuotojen vaikutuksia potentiaaliin yritystuloihin, sekä pohdin, kuinka yrityksen siirtäminen kannattaa toteuttaa ja minkälaisia veroseuraamuksia kustakin siirtotavasta muodostuu. Johtopäätöksenä esitän mielestäni mielekkäimmän sukupolvenvaihdostavan.

Lähteinä käytän Verohallinnon ohjeita, lakeja, yrittäjien haastattelua, alan kirjallisuutta sukupolvenvaihdoksesta, yritysmuodoista, verotuksesta ja arvonmäärittämisestä sekä tutkimuksia perheyrityksistä, pk-yrityksistä ja sukupolvenvaihdoksesta. Tutkimusmenetelmäni tässä opinnäytetyössä on kvalitatiivinen eli laadullinen, koska kyseessä on case. Case-tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, vaan jokainen case on yksilöllinen.

Keskeistä tässä opinnäytetyössä on sukupolvenvaihdos, yhtiöittäminen sekä niihin liittyvät verotukselliset kysymykset. Olen rajannut opinnäytetyössä käsiteltävät yhtiömuodot toiminimeen, osakeyhtiöön ja henkilöyhtiöihin. Henkilöyhtiöistä suuremmassa roolissa on kommandiittiyhtiö, mikä johtuu toisen vastuunalaisen yhtiömiehen puuttumisesta. Yrityksen myyminen ulkopuoliselle ei tule kysymykseen tässä casessa, joten en käsittele sitä opinnäytetyössäni. En myöskään käsittele osuuskuntaa yhtiömuotovaihtoehtona.

2 Sukupolvenvaihdos

2.1 Sukupolvenvaihdos yleisesti

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa liiketoiminta tai yritys siirretään seuraavalle omistajalle joko edellisen omistajan elinaikana tai perintönä omistajan kuoleman jälkeen. Seuraava omistaja voi olla yrittäjän perheenjä-

sen tai muu sukulainen tai joku täysin ulkopuolinen henkilö. Sukupolvenvaihdos-termiä käytetään etenkin niissä tapauksissa, joissa liiketoiminnan jatkaja on perheenjäsen alemmassa polvessa, ja muutoin puhutaan liiketoiminnan myynnistä. (Immonen & Lindgren 2006, 15.)

Sukupolvenvaihdos voi osoittautua monimutkaiseksi prosessiksi niin taloudellisten kuin henkistenkin tekijöiden takia. Sekä jatkajan että luopujan edun mukaisista on, että yritys säilyy sukupolvenvaihdoksen jälkeen elinvoimaisena.

Henkisiä tekijöitä ei sukupolvenvaihdoksessa kannata jättää taka-alalle. Yrityksestä luopuva osapuoli luovuttaa eteenpäin mahdollisesti elämäntyönsä ja yritys voi monelle olla kuin oma lapsi. On tärkeää ottaa huomioon luopujan tarpeet ja toiveet. Joillekin luopujille sukupolvenvaihdos voi olla jopa ylitsepääsemättömän hankalaa. Luopumisen tuskaa voidaan helpottaa sopivalla siirtymäajalla esimerkiksi siten, että luopuja on mukana osakkaana yrityksessä jonkin aikaa. Siirtymäaikaa ei kuitenkaan kannata pitkittää liikaa, jotta kaikille osapuolille on selvää, kuka yritystä johtaa. (Immonen & Lindgren 2006, 16–17.)

Yritystoiminnan jatkajan täytyy osoittaa sitoutumisensa yrityksen vetovastuuseen. Liian nopea vastuun siirtäminen voi osoittautua yritykselle kohtalokkaaksi, jos uusi yrittäjä ei olekaan vielä täysin valmis yrittäjyyteen. Perheyriyksissä yleensä omistaja ja yritys samastuvat, joten myös uuden yrittäjän henkilökohtaiset ominaisuudet nousevat sukupolvenvaihdoksessa erityiseen merkitykseen. (Immonen & Lindgren 2006, 16–17.)

Suomen Yrittäjien vuoden 2011 pk-yritysbarometrin raportissa todetaan yli kolmasosan pk-yrityksistä suunnittelevan sukupolven- tai omistajavaihdosta. 25 % yrityksistä aikoo toteuttaa sukupolvenvaihdoksen viiden vuoden kuluessa ja 13 % myöhemmin kuin viiden vuoden kuluessa. Vastaajista 54 % ei suunnittele sukupolvenvaihdosta lähivuosina. Väestön ikääntymisen seurauksena sukupolvenvaihdoksia tai myös toiminnan lakkautuksia on odotettavissa tulevina vuosina runsaasti; arvioitujen aikataulujen toteutuessa tämä tarkoittaisi noin 10 000 omistajanvaihdoksen mahdollisuutta lähivuosina. 88 % omistajanvaihdoksissa on syynä yrittäjän eläkkeelle jäänti. 2 % yritystoiminnasta luopuvista ilmoitti syyn olevan harmaa talous, joka vaikeuttaa yritystoimintaa. (Suomen Yrittäjät 2011.)

Pk-barometrissa kartoitettiin myös sukupolvenvaihdoksen haasteita. Selkein haaste sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle on jatkajan löytäminen, jonka ilmoittivat 54 % vastanneista. Seuraavaksi yleisin haaste on rahoitus (18 %), sitten yrityksen markkina-arvoon liittyvä epävarmuus (14 %) ja ankara verotus (12 %). Verokysymykset korostuivat suurempien pk-yritysten sukupolvenvaihdosjärjestelyissä. (Suomen Yrittäjät 2011.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu kannattaa prosessin monitahoisuuden vuoksi aloittaa hyvissä ajoin ennen luopujan eläköitymistä. Sukupolvenvaihdosprosessi kestää keskimäärin 3-5 vuotta. (Stenholm 2003, 48.)

Stenholmin teoksessa Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen tukeminen (2003) on esitetty seuraavanlainen lista sukupolvenvaihdoksen suunnittelun pääkohdille:

Sukupolvenvaihdossuunnitelman pääkohtia (Stenholm 2003.)

2.2 Sukupolvenvaihdoksen muodot

Avain onnistuneeseen sukupolvenvaihdokseen on hyvin toteutettu suunnittelu. Sukupolvenvaihdoksessa käytetyt keinot vaihtelevat sen mukaan, onko jatkaja perheenjäsen vai haetaanko jatkajaa perheen ulkopuolelta. (Immonen & Lind-

gren 2006, 18.) Perheenjäsenten kanssa toteutettavassa sukupolvenvaihdoksessa on mahdollista hyödyntää erilaisia verotuksen huojennuksia, joista on lisää tietoa luvussa 6 Verotus ja huojennussäännökset.

Ennen sukupolvenvaihdosta tulee yrityksen käypä arvo ja varallisuuden rakenne analysoida. On tavallista, että yrittäjät eivät halua lapsiltaan täyttä korvausta siirrettävästä yrityksestä. Vaihtoehdot sukupolvenvaihdokseen ovat:

- kauppa käypään hintaan
- lahjanluonteinen kauppa, jossa kauppahinta vähintään 75 % käyvistä arvosta
- lahjanluonteinen kauppa, jossa kauppahinta vähintään 50 % käyvistä arvosta
- lahja eli kokonaan vastikkeeton luovutus.

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa käypään hintaan, mutta tällöin on usein kyse kahden henkilön välisestä yrityskaupasta, eikä näillä henkilöillä ole sukulaisuussuhdetta keskenään. Harvoin sukupolvenvaihdoksessa omalta lapselta halutaan koko käypä arvo yrityksen hintana. (Immonen & Lindgren 2006, 18–20.)

Lahjalle ominaista on, että se lisää olennaisesti saajan varallisuutta ja vähentää antajan varallisuutta. Käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero katsotaan lahjaksi, jos lahja on enintään 75 % käyvistä arvosta. Täysi lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennus saavutetaan lahjanluonteisella kaupalla, joka on enemmän kuin 50 % vastikkeellinen. Lahjasta maksetaan lahjaveroa lahjaveroasteikon mukaisesti. (Juusela & Tuominen 2014, 112–115.) Lisää tietoa lahjaverosta ja huojennuksista sekä lahjaveroasteikko ovat luvussa 6 Verotus ja huojennussäännökset.

3 Yhtiömuodot

Tässä luvussa vertailen case-yrityksen sukupolvenvaihdokseen mahdollisesti liittyviä yhtiömuotoja casen näkökulmasta. Pääasioiksi nousevat perustaminen, vastuut ja yrityksen luonne.

3.1 Yksityisyrittäjä

Case-yrittäjä on tällä hetkellä yksityisyrittäjä. Yksityisyrittäjässä on nimensä mukaisesti yksi omistaja. Omistaja voi olla ainoastaan luonnollinen henkilö. Yksityisyrittäjä ei siten ole oikeushenkilö, vaan vain yrityksen omistaja. Perustamisvaiheessa omistaja sijoittaa yritykseensä rahaa tai muuta omaisuutta. Yksityisliikkeen perustaminen ei vaadi minkäänlaista perustamisasiakirjaa. (Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2008, 135.)

Yksityisyrittäjä vastaa yrityksenä veloista koko omaisuudellaan ja vastuu on periaatteessa elinikäinen. Omistajalla on valta tehdä yksin yritystoiminnan päätökset. Omistaja voi myös nostaa yrityksestään rahaa yksityiskäyttöön niin paljon kuin haluaa, ja yksityisnostot on kirjattava yrityksen kirjanpitoon. (Suojanen ym. 2008, 135–136.)

3.2 Avoin yhtiö

Mikäli liiketoiminnan jatkaja saa mukaan toisen vastuunalaisen yhtiömiehen eli osakkaan, voidaan perustaa avoin yhtiö. Lain mukaan avoimessa yhtiössä on oltava vähintään kaksi yhtiömiestä, ja yhtiömies voi olla myös oikeushenkilö. Avoin yhtiö perustetaan kirjallisella yhtiösopimuksella, jolle ei kuitenkaan ole laissa määritelty vähimmäissisältöä. Suositeltavaa kuitenkin on sisällyttää sopimukseen tiedot toimialasta, osakkaiden yhtiöpanoksista ja työnjaosta, tilikaudesta sekä voiton ja tappion jakamisesta. (Suojanen ym. 2008, 137.)

Yhtiömiehet vastaavat yhtiön veloista erikseen ja koko omaisuudellaan. Vastuu on siis solidaarista eli yhteisvastuuta eli velkoja voi vaatia velkojaan toiselta yhdeltä yhtiömieheltä koko määrään asti. Yhtiömiehillä on myös keskinäinen vastuu eli yhtiömies voi vaatia toiselta yhtiömieheltä osuutta velasta myöhemmin. Vastuunjaosta voidaan sopia yhtiösopimuksessa, mutta mikäli asiasta ei ole sovittu, keskinäinen vastuu jaetaan pääluvun mukaan. (Suojanen ym. 2008, 139.)

Myös avoimesta yhtiöstä eli henkilöyhtiöstä saa nostaa yksityisnostoina rahaa samoin kuin yksityisyrittäjältä. Yksityisnostoista kannattaa sopia yhteisesti kuten

myös mahdollisesta palkanmaksusta yhtiömiehille. (Suojanen ym. 2008, 140–141.)

3.3 Kommandiittiyhtiö

Jos uusi yrittäjä saakin mukaan toisen yhtiömiehen, mutta tämä ei ole kiinnostunut liiketoiminnan harjoittamisesta aktiivisesti, voidaan perustaa kommandiittiyhtiö. Kommandiittiyhtiö koostuu vähintään yhdestä vastuunalaisesta yhtiömiehestä ja yhdestä äänettömästä yhtiömiehestä. Eroavaisuus avoimeen yhtiöön on vain äänettömässä yhtiömieheessä. Muutoin säännöt ovat samat. (Suojanen ym. 2008, 142.)

Äänetön yhtiömies sijoittaa yhtiöön sovitun pääomapanoksen, josta yhtiö maksaa tilikausittain voitto-osuutta. Äänettömän yhtiömiehen vastuu yhtiöstä rajoittuu hänen sijoittamaansa yhtiöpanokseen. Yhtiösopimuksessa voidaan sopia äänettömälle yhtiömiehelle myös aktiivisempi rooli; hän voi esimerkiksi osallistua mahdollisen tilintarkastajan valintaan tai olla jopa toimitusjohtaja. (Suojanen ym. 2008, 142–143.)

3.4 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on pääomayhtiö, eli omistajat sijoittavat yhtiöön pääomaa. On erittäin tavallista, että omistajat vain sijoittavat rahaa yhtiöön ja yhtiötä hoitaa palkattu henkilökunta. Omistajat saajat sijoittamalleen pääomalle osinkoa. Yleensä mitä enemmän omistaja on sijoittanut osayhtiöön, sen enemmän hänellä on ääniä yhtiökokouksessa eli osakeyhtiön ylimmässä päättävässä elimessä. Omistajien vastuu rajoittuu siihen pääomaan, minkä he ovat sijoittaneet osakeyhtiöön. Yksityisen osakeyhtiön pääoman on oltava vähintään 2 500 euroa. (Suojanen ym. 2008, 143–145.)

Osakeyhtiö perheyriksenä voisi toimia siten, että yrittäjä itse omistaa valtaosan osakkeista ja muut perheenjäsenet halutessaan voivat merkitä yhdestä muutamaan osaketta.

4 Yritystulon verotus yhtiömuodoissa

4.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityistä elinkeinonharjoittajaa verotetaan luonnollisena henkilönä, koska kyseessä ei ole varsinainen yhtiö. Toiminimen tulot ovat elinkeinotuloja, jotka jaetaan ansio- ja pääomatuloihin. Pääomatuloa on pääsääntöisesti elinkeinotoimintaan kuuluvalla nettovarallisuudelle laskettu 20 %:n tuotto, mutta verovelvollisen vaatimuksesta pääomatulo-osuudeksi voidaan katsoa myös joko 10 % tai 0 %. Loput elinkeinotulosta on ansiotuloa. Yrittäjällä on siis mahdollisuus laskea, mikä vaihtoehto mahdollistaa pienimmät verot. Pääomatulo-osuuden laskentaperuste määritetään verovuotta edeltäneen verovuoden päättyessä olleen nettovarallisuuden avulla. (Tomperi 2009, 29.)

Nettovarallisuus on varojen ja velkojen erotus. Lisäksi nettovarallisuuteen luetaan 30 % verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen ennakonpidätyksen alaisten palkkojen määrästä. Laskenta tehdään taaseen perusteella. Yksityistalouteen kuuluvia ja elinkeinotoimintaan kuulumattomia varoja ja velkoja ei lueta mukaan. Rahoitusomaisuus arvostetaan nimellisarvoonsa ja saamisista vähennetään luottotappiot. Vaihto-omaisuudesta vähennetään epäkuranttiustekijät. Käyttöomaisuus arvostetaan poistamattomaan hankintamenuon, samoin pitkävaikutteiset menot. Valuutta-arvoiset velat arvostetaan kunkin verovuoden viimeisen päivän kurssiin. (Tomperi 2009, 29–30.)

Elinkeinotulonlähteen tappioita voidaan käsitellä kahdella eri tavalla. Tappio voidaan vahvistaa, jolloin se vähennetään tulonlähteen tulosta seuraavien kymmenen vuoden aikana. Tappio voidaan vähentää myös elinkeinonharjoittajan pääomatuloista. Mikäli pääomatuloja ei ole ollenkaan tai niitä ei ole tarpeeksi vähennysten kattamiseen, syntyy elinkeinonharjoittajalle alijäämää. (Ukkola & Vilppula 2004, 46.) Alijäämästä saadaan enintään alijäämähyvitystä 1 400 euroa, joka vähennetään ansiotulojen veroista. Enimmäismäärää korotetaan 400 eurolla, jos verovelvollisella tai puolisoilla yhdessä on elätettävänä alaikäinen lapsi tai 800 eurolla, jos lapsia on ollut kaksi tai useampia. (TVL 3 luku 131 §.)

Yleisesti ottaen ansiotulovero on lievempi kuin pääomatulovero 25 000 euroon asti, koska ansiotulon verotus on progressiivista. Verojen määrään vaikuttaa

yrittäjätulon suuruus, nettovarallisuus, maksettujen palkkojen määrä, muiden ansiotulojen ja niistä tehtävien vähennysten määrä, sekä kunnallis- ja kirkollisveroprosenttien suuruus. (Tomperi 2009, 32.)

4.2 Henkilöyhtiöt

Vaikka henkilöyhtiöille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, ei avoimia tai kommandiittiyhtiöitä käsitellä erillisinä verovelvollisina. Elinkeinotoiminnan tuloksesta vähennetään edellisten vuosien tappiot ja jaetaan osuuksien mukaisesti yhtiömiehille, jolloin yhtiömiehille muodostuu tuloa. Tappioita ei jaeta yhtiömiehille, vaan se vähennetään seuraavien verovuosien elinkeinotoiminnan tuloksista. Elinkeinotuloa laskettaessa elinkeinotoimintaan liittyvistä osakkeista saadut osingot sisältyvät kokonaan tähän tuloon. Jaetuista tulo-osuuksista vähennetään se osa osinkotulosta, joka on verovapaa. Jos tulo-osuus ei riitä vähennysten tekemiseen, säilyy vähennysoikeus saman yhtiön saman tulonlähteen tulo-osuudesta kymmenen seuraavaa verovuotta. (Tomperi 2009, 35.)

Tilikauden voitosta suoritetaan yhtiömiehelle ensin osuus, joka vastaa hänen yhtiöpanokselleen asetettua korkoa. Jos voitto ei riitä osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto panosten suuruuden mukaisessa suhteessa. Kun yhtiömiehille on voitosta suoritettu yhtiöpanoksen mukainen osuus, jaetaan loppuosa voitosta yhtiömiesten kesken tasan. Tappio jaetaan yhtiömiesten kesken tasan. (AKYL 2 luku 9 §.)

Henkilöyhtiöllä voi olla myös elinkeinotoiminnan ulkopuolisia tuloja, esimerkiksi kiinteistön vuokrausta. Nämä henkilökohtaiset tulot jaetaan myös yhtiömiehille heidän tuloinaan verotettaviksi. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulonlähteestä jaettu tulo-osuus voi jakautua ansio- ja pääomatuloon, mutta henkilökohtainen tulo on kokonaan pääomatuloa. Henkilöyhtiön henkilökohtaista osinkotuloa ei oteta huomioon yhtymän verotettavaa tuloa laskettaessa. Tämä osinko jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona heidän osuuksiensa mukaan. (Tomperi 2009, 36.)

Osakkaiden osuus henkilöyhtiön verotettavasta tulosta voi olla pääomatuloa tai ansiotuloa tai molempia. Jako suoritetaan samalla tavoin sekä vastuunalaisten että äänettömien yhtiömiesten kohdalla. Laskentaperustetta määritettäessä net-

tovarallisuuteen lisätään 30 % palkoista, kuten myös yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla. Yhtiömiehen pääomatuloksi luetaan 20 % hänen osuudestaan pääomatulo-osuuden laskentaperusteen määrästä. Pääomatulo-osuutta laskettaessa yhtymän varoihin ei lasketa saamia yhtiömiehiltä. Mikäli osakas on hankkinut yhtiöosuuden lainarahalla, lainan korko vähennetään yhtiömiehen tulo-osuudesta ennen tulon jakamista ansio- ja pääomatuloon. Jos edellä mainitun lainan korot ovat suuremmat kuin tulo-osuus, voidaan ylimenevä osa koroista vähentää pääomatuloista. (Tomperi 2009, 37–39.)

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tappio vahvistetaan tulonlähteittäin. Tappioita ei voi verotuksessa siirtää yhtiömiehille, joten siitä ei ole hyötyä yhtiömiesten henkilökohtaisessa verotuksessa. Henkilöyhtiöt saavat vähentää tappion saman tulonlähteen tulosta seuraavien kymmenen vuoden aikana. Kuitenkin jos verovuoden aikana yli puolet yhtiöosuuksista vaihtaa omistajaa, tappioiden vähennysoikeus menetetään. Vähennysoikeutta ei menetä silloin, kun omistajuusosuudet muuttuvat perinnön tai testamentin kautta. Tappioiden vähennysoikeuteen voi hakea verovirastolta poikkeusta, ja hakemus on perusteltava. Veroviraston päätös on maksullinen. (Ukkola & Vilppula 2004, 54–55.)

4.3 Osakeyhtiö

Osakeyhtiöt ovat itsenäisiä verovelvollisia ja niille vahvistetaan verotettava tulo. Yhteisön tulovero on 20 % vuodesta 2014 lähtien. Myös osakeyhtiön tuloa verotetaan tulonlähteittäin. (Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta.)

Myös osakeyhtiö voi vähentää tappiollisen tuloksen verotuksessa seuraavien kymmenen vuoden ajan. Tappiot vähennetään siitä tulonlähteestä, josta se on syntynyt. Tappioiden vähentämisoikeus menetetään, jos yli puolet osakkeista on vaihtanut omistajaa verovuoden aikana muuten kuin perinnön tai testamentin vuoksi. Vähennysoikeudelle voidaan hakea poikkeuslupaa omistajanvaihdoksesta huolimatta. (Tuloverotus - osakeyhtiö ja osuuskunta.)

Osakkeenomistajat voivat saada osakeyhtiöstä osinkotuottoja. Osingot ovat joko verovapaita tai veronalaisia tai molempia. Luonnollisten henkilöiden saamat osinkotulot ovat joko pääoma- tai ansiotuloa. Luonnollisen henkilön listamattomasta osakeyhtiöstä saama osinkotulo on 25 % veronalaista pääomatuloa

ja loput 75 % verovapaata tuloa siltä osin kuin se ei ylitä osakkeiden matemaattiselle arvolle laskettua 8 prosentin vuotuista tuottoa. Verovapaita osinkoja voi saada enintään 150 000 euroa vuodessa. 150 000 euroa ylittävistä osista 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verovapaata tuloa. Ansiotuloa syntyy silloin kun matemaattiselle arvolle lasketun 8 %:n vuotuinen tuotto ylittyy. Tällöin ylittävä osa on 75 % veronalaista ansiotuloa ja 25 % verovapaata ansiotuloa. Listaamaton yhtiö pidättää maksamastaan osingosta ennakonpidätystä 7,5 % 150 000 asti ja ylimenevältä osalta 27 %. (Osinkojen verotus 2014.)

5 Arvonmääritys

Helppo tapa selvittää yrityksen arvo on laskea sen omaisuuden arvo tilinpäätöksestä tai arvioida sen omaisuuden todennäköinen myyntihinta. Tilinpäätöksen arvot perustuvat kirjanpidollisiin arvoihin, joten ne eivät anna välttämättä todellista kuvaa. Lisäksi laskelmissa kannattaa huomioida tulevaisuuden tuotto-arvio. (Kallunki & Niemelä 2004, 33.)

Sukupolvenvaihdosta varten siirrettävälle yritykselle on laskettava käypä arvo. Yritykselle on mahdotonta määrittää ”oikeaa hintaa”, mutta arvonmääritykseen on kehitetty erilaisia laskentatapoja. Järkevintä pienen yrityksen arvonmäärityksessä lienee käyttää substanssiarvoa tai tuottoarvoa. (Sotka 2014.) Jos yhtiön tuottoarvo on suurempi kuin substanssiarvo, käypä arvo on näiden lukujen keskiarvo. Jos tuottoarvo taas on pienempi, yhtiön käypä arvo on yhtä kuin substanssiarvo. (Tomperi 2009, 145.)

5.1 Tuottoarvo

Arvonmäärityksessä keskeistä on yrityksen taloudellinen menestyminen tulevaisuudessa, joten tulevaisuuden tuoton arviointi on tärkeää (Kallunki & Niemelä 2004, 31). Tuottoarvo perustuu yrityksen mahdollisesti tekemään tulokseen uuden yrittäjän vetämänä. Tuottoarvon laskennan elementit ovat valittu aikajänne, yrityksen tuotto ja mikä varmuus tulevien vuosien tuotosta on. (Sotka 2014.)

Tavallisesti tuottoarvon laskentaan otetaan mukaan kolmen viimeisen tilikauden tulokset. Tuottoarvoa laskettaessa tilikauden tulosta on oikaistava poistamalla

niistä konserniavustukset, muut satunnaiset erät sekä poistoeron ja varausten muutokset. Tilikausien tulosten keskiarvo pääomitetaan 15 %:n korkokannalla. Vuositulosten keskiarvon ollessa negatiivinen tuottoarvo on nolla. (Substanssi ja tuottoarvo.)

Kolmen viimeisimmän tilikausien tulosten keskiarvo x

$= (\text{tulos vuosi 1} + \text{tulos vuosi 2} + \text{tulos vuosi 3}) / 3$

Tuottoarvo $= x / 0,15$

5.2 Substanssiarvo

Substanssiarvo muodostuu vähentämällä yrityksen varoista velat. Ennen vähennyslaskua taseen erät muutetaan vastaamaan käypiä arvoja. Substanssiarvo on usein yrityksen minimimyyntihinta. Jos velat ovat varoja suuremmat, on yrityksen substanssiarvo nolla. Pääsääntöisesti varat ja velat määritetään viimeisimmän tilinpäätöksen tasearvojen mukaisesti. (Sotka 2014.)

Verohallinnon ohjeessa ”Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa” on kerrottu, kuinka varallisuuserät tulisi arvostaa käypään arvoon. Monet erät kelpaavat tasearvossaan käyväksi arvoksi, mutta poikkeuksiakin on. Varoihin sisältyvät maa-alueet, rakennukset, osakkeet ja osuudet arvostetaan käypään arvoon, jos se on tasearvoa korkeampi. (Tomperi 2009, 145.)

Taseen loppusumma

– korolliset velat

– korottomat velat

– varaukset

= Tasesubstanssi

6 Verotus ja huojuennussäännökset

Sukupolvenvaihdos yrittäjän elinaikana pystytään toteuttamaan usealla eri tavalla, ja valittu toteuttamistapa voi vaikuttaa hyvinkin merkittävästi veroseuraamuksiin. Verotuksessa voi tulla kyseeseen toteuttamistavasta johtuen joko tuloverotus, perintö- ja lahjaverotus, varainsiirtoverotus tai arvonlisäverotus.

Veroseuraamukset voivat koskettaa joko yrityksestä luopuvaa osapuolta, luovutuksensaajaa tai osake- ja henkilöyhtiössä yhtiötä itseään. (Verohallinnon ohje 2013.)

Sukupolvenvaihdokseen liittyviä huojuennussäännöksiä on olemassa tuloverolaissa sekä perintä- ja lahjaverolaissa. Varainsiirtoverolaissa ja arvonlisäverolaissa huojuennuksia sukupolvenvaihdokseen taas ei ole. Näillä huojuennussäännöksillä on tavoiteltu yritystoiminnan jatkuvuuden edistämistä ja työpaikkojen turvaamista. (Verohallinnon ohje 2013.)

6.1 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojuennus

Tuloverolain soveltaminen sukupolvenvaihdokseen tulee kysymykseen silloin, kun yritys siirretään uudelle omistajalle vastikkeellisesti. On tavallista, että perhepiirissä tapahtuva vastikkeellinen luovutus tehdään alihintaisena kauppana eli vastike on alhaisempi kuin yrityksen käypä arvo. Vastikkeellinen sukupolvenvaihdos eroaa yrityskaupasta siten, että yrityskaupassa ei voida soveltaa sukupolvenvaihdoshuojuennussäännöksiä eikä yrityskaupassa yleensä tavoitella yrityksen myymistä alle käyvän arvon. Ero lahjana tai perintönä toteutettavaan sukupolvenvaihdokseen on vastikkeellisuus. (Juusela & Tuominen 2014, 70–72.)

TVL 48.1 §:n mukaan omaisuuden luovutusvoitto ei ole veronalaista tuloa, jos verovelvollinen luovuttaa maatalouteen tai metsätalouteen liittyvää kiinteää omaisuutta, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuden, 10 %:n omistuosuuteen oikeuttavia yhteisön osakkeita tai osuuksia, ja edellä mainittu omaisuus on ollut verovelvollisen omistuksessa yli kymmenen vuotta. (Juusela & Tuominen 2014, 73.)

Tämä tuloverolain huojuennus koskettaa pelkästään luovuttajaa. Sen sijaan luovutuksen saaja on velvollinen suorittamaan vastikkeellisesta saannostaan varainsiirtoveroa. Kun kohde on luovutettu alle käyvän hinnan, voi ostaja saada hyväkseen perintö- ja lahjaverolaissa säädetyt huojuennukset sekä alennusta varainsiirtoverosta. Tuloverolain kannalta huojuennukseen ryhtyminen ei anna mitään etua luovutuksen saajalle, vaan päinvastoin hän on sidottu omistamaa ostamansa yritys vähintään viisi vuotta TVL 48.5 §:n mukaan. Yhteenvetona

täydellinen tuloverolain huojennuksen saaminen edellyttää omaisuuden omistamista yhteensä 15 vuoden ajan: ensin myyjä 10 vuotta ja sitten ostaja viisi vuotta. (Juusela & Tuominen 2014, 28–82.)

TVL 48.1 § 3 kohdassa edellytetään, että luovutuksensaaja on lähisukulainen. Lähisukulaiseksi tässä kohdassa luetaan seuraavat henkilöt: lapsi, aviopuolison lapsi, sisko, veli, sisarpuoli, velipuoli, ottolapsi, aviopuolison ottolapsi, lapsen rintaperillinen, aviopuolison rintaperillinen, ottolapsen rintaperillinen tai aviopuolison ottolapsen rintaperillinen. Huojennusta sovelletaan myös silloin, kun luovutuksensaaja on joku edellä mainituista henkilöistä yhdessä puolison kanssa eli huojennus ylettää myös näiden henkilöiden aviopuolisoihin. Luovutuksensaajan on oltava luonnollinen henkilö eli esimerkiksi jonkun edellä mainitun lähisukulaisen omistama yhtiö eli oikeushenkilö ei oikeuta huojennukseen. (Juusela & Tuominen 2014, 83–88.)

Mikäli 10 vuoden omistajuusvaatimus ei toteudu, on kuitenkin mahdollista soveltaa luovutusvoiton huojennusta luovuttajaan, jos hän on saanut osakkeet tai osuudet vastikkeettomasti perintönä tai lahjana ja omistusaika on yhteensä 10 vuotta. (Juusela & Tuominen 2014, 89.)

Luovutusvoiton verovapaus voidaan menettää, jos ostaja myy edelleen ostamansa omaisuuden ennen viiden vuoden määräaikaa. Jatkoluovutuksesta saatua voittoa laskettaessa hankintamenosta vähennetään se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei pidetty omaisuutta luovuttaneen henkilön veronalaisena tulona. Sanktio kohdistuu alkuperäiseen luovutuksensaajaan eli siihen henkilöön, joka luovuttaa huojennuksen kohteena ollutta omaisuutta eteenpäin ennen viiden vuoden määräaikaa. Alkuperäinen luovuttaja ei menetä missään tilanteessa saamaansa verovapautta. (Juusela & Tuominen 2014, 91.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voida soveltaa yksityiseen elinkeinonharjoittajaan. Yksityisyrittäjän myydessä liiketoimintansa sukupolvenvaihdoksessa on kyseessä hänen oma liiketapahtuma, johon sovelletaan elinkeinoverolain säännöksiä. Tässä tapauksessa tulee kyseeseen yhtiöittäminen eli yksityisyrittäjä muutetaan henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi ennen sukupolven-

vaihdosta. TVL 24.1 § 1 kohdan mukaan liikkeen- tai ammatinharjoittaja ei lope- ta toimintaansa perustaessaan avoimen, kommandiitti- tai osakeyhtiön. Yhtiöit- täminen edellyttää, että liiketoimintaan liittyvät varat ja velat siirtyvät tasearvois- saan uuteen yhtiöön ja yksityisyrittäjän on itse oltava vastuunalaisena yhtiömie- henä henkilöyhtiössä tai merkittävä kaikki osakeyhtiön osakkeet itselleen. (Juusela & Tuominen 2014, 78–79.)

Yksityisliikkeen muuttaminen henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi kuitenkin katkai- see TVL 48 §:ssä edellytetyn omistusajan laskemisen. Omistusaika alkaa yhti- öittämisen jälkeen alusta yhtiön perustamisesta lähtien. Tuloverolain sukupol- venvaihdoshuojennus on siis mahdollista saada vasta kymmenen vuotta yhtiöit- tämisen jälkeen tapahtuvasta sukupolvenvaihdoksesta. (Juusela & Tuominen 2014, 79–80.)

Varainsiirtoverotus

Varainsiirtovero on suoritettava poikkeuksia lukuun ottamatta kiinteistön ja ar- vopaperin luovutuksesta. VSVL 4.3 §:n mukaan veroa ei tarvitse maksaa sellai- sen kiinteistön tai arvopaperin saannosta, joka perustuu lahjaan, perintöön, tes- tamenttiin tai yhteisomistussuhteen purkamiseen. Kiinteistön ja rakennuksen luovutuksen verokanta on 4 % ja arvopaperin 1,6 %. Varainsiirtolain mukaan arvopaperi on osake tai osuustodistus taloudellisessa yhteisössä eli määritelmä kattaa osakeyhtiön osakkeen, avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön sekä osuus- kunnan yhtiöosuuden luovutukset. (Juusela & Tuominen 2014, 103–105.)

Varainsiirtoverotus on itseverotusta eli arvopaperin luovutuksen osalta luovu- tuksensaajan on maksettava valtiolle varainsiirtovero sekä toimitettava varain- siirtoveroilmoitus kahden kuukauden kuluessa luovutussopimuksen tekemisestä. Varainsiirtoveron määrä lasketaan pääsäännön mukaan kauppahinnasta tai muun kuin rahavastikkeen arvosta. (Juusela & Tuominen 2014, 105–108.)

Sukupolvenvaihdosta varainsiirtoverotus koskettaa esimerkiksi silloin, kun myy- dään osakkeita jatkajalle tai toiminimen omistuksessa olevia kiinteistöjä. Va- rainsiirtoveroa maksaa yritystoimintaa jatkava eli omaisuutta ostava tai vas- taanottava osapuoli.

6.2 Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus

Perintönä, testamentilla tai lahjana saadusta omaisuudesta suoritetaan veroa perintö- ja lahjaverolain säännösten mukaisesti. Perintöverotus ja lahjaverotus on progressiivista. (Juusela & Tuominen 2014, 109.)

Perintövero koskee sitä omaisuutta, jonka perittävä tai testamentinsaaja on perittävänsä kuoleman johdosta saanut ja sitä on lähtökohtaisesti suoritettava jos joko perinnönjättäjä, perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa. Perinnönsaajat jaetaan PerVL 11 §:n mukaan perinnönjättäjän sukulaissuhteen perusteella I- ja II-veroluokkiin. I-veroluokkaan (Taulukko 1) kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä polvessa oleva perillinen, suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen (myös ottolapset), aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annetaan PK 8:2:ssa tarkoitettu avustus. II-veroluokkaan (Taulukko 2) kuuluvat kaikki muut sukulaiset ja vieraat eli muun muassa sisarukset, sisarpuolet ja näiden jälkeläiset ja avopuoliso. Perintöveroa maksetaan yli 20 000 euron arvosta perinnöstä. (Juusela & Tuominen 2014, 111–112.)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000 – 40 000	100	8
40 000 – 60 000	1 700	11
60 000 – 200 000	3 900	14
200 000 – 1 000 000	23 500	17
1 000 000 –	159 500	20

Taulukko 1. I-veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000 – 40 000	100	21
40 000 – 60 000	4 100	27
60 000 – 1 000 000	9 300	33
1 000 000 –	319 900	36

Taulukko 2. II-veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2015

Lahjaveroa on lähtökohtaisesti suoritettava, jos lahjanantaja tai lahjansaaja asuu lahjoitushetkellä Suomessa. Lahjaveroa ei suoriteta alle 4000 euron arvoista lahjoista (ks. Taulukot 3 ja 4). Samalta lahjanantajalta voi kolmen vuoden aikana saada 3999 euroa lahjoja. Ajanlaskenta käynnistyy lahjansaamispäivästä, eikä siten ole sidottu kalenterivuoteen. (Juusela & Tuominen 2014, 112–113.)

Jos vastikkeellisessa sukupolvenvaihdoksessa on kauppahinnaksi sovittu enintään 75 % käyvästä arvosta, katsotaan, että kyseessä on lahjanluonteinen kauppa ja kaupasta tulisi suorittaa lahjavero.

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	8
17 000 – 50 000	1 140	11
50 000 – 200 000	4 770	14
200 000 – 1 000 000	25 770	17
1 000 000 –	161 770	20

Taulukko 3. I-veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	21
17 000 – 50 000	2 8300	27
50 000 – 1 000 000	11 740	33
1 000 000 –	325 240	36

Taulukko 4. II-veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2015

(Juusela & Tuominen 2014, 113–115.)

Perintövero ja lahjavero voidaan huojentaa kokonaan tai osittain. Lisäksi veron maksuaikaan voi pyytää pidennystä. Huojennus edellyttää että seuraavat kaikki neljä kohtaa toteutuvat:

1. Lahjana tai perintönä saatu omaisuus on maatila, yritys tai osa niistä.
2. Luovutuksen saaja jatkaa luovutetun omaisuuden mukaista toimintaa.
3. Edellä mainitusta maatilasta, yrityksestä tai osasta niitä menevän perintö- tai lahjaveron määrä olisi vähintään 850 euroa.

4. Verovelvollinen esittää pyynnön veron tai maksuajan huojentamisesta ennen verotuksen toimitusta. (Juusela & Tuominen 2014, 127–128.)

Huojennuksen saaminen ei edellytä, että omaisuus olisi omistettu yli 10 vuotta, kuten tuloverolain huojennuksessa. Täysi verovapaus koskee vain lahjaveroa. Täyden lahjaveron verovapauden edellytys on, että luovutus on yli 50 % vastikkeellinen. Jos vastike on vain 50 % käyvästä arvosta tai vähemmän, vero voidaan huojentaa vain osittain. Huojennus on pyydettävä Verohallinnolta kirjallisesti ennen verotuksen toimitusta. Jokaisen verovelvollisen on haettava henkilökohtaisesti huojennusta. (Juusela & Tuominen 2014, 127–130.)

7 Case-yrityksen esittely

7.1 Case-yritys

Opinnäytetyöni case-yritys on kaakkoissuomalainen yksityisyritys, joka valmista ja myy markkinoilla ja toreilla leipomotuotteita. Yritys on kulkenut suvussa jo kolmen sukupolven ajan. Leipomoyrittäjän puoliso on vahvasti liiketoiminnassa mukana sekä myös pariskunnan lapset ovat osallistuneet leipomis- ja myyntitoimintaan. Vastaanottajana sukupolvenvaihdoksessa on pariskunnan lapsi.

Case-yrityksen tuote on eräs Kaakkois-Suomessa hyvin tunnettu leipomotuote. Itä-Suomen alueella on jonkin verran muitakin tätä samaa tuotetta valmistavia ja myyviä perheyriksii. Yritykset leipovat tuotetta tyypillisesti suvussa kulkeneen reseptin mukaan.

Liiketoiminta painottuu pitkälti kesäkauteen, jolloin luonnollisesti järjestetään enemmän markkinoita ja toritapahtumia kuin talvella. Talvella case-yrityksen leipomolla leivotaan vain muutaman kerran. Suurin asiakaskunta on Kaakkois-Suomessa mutta case-yritys käy myymässä myös muualla Etelä-Suomessa. Yrityksen pisimmät myyntimatkat tehdään Keski-Suomeen, jossa tuotteelle on jopa yllättävän paljon kysyntää. Siellä menestyksekkäiden myyntipäivien jälkeen palataan vuosi vuoden jälkeen tyhjin kuormin.

Yrittäjäperheen lisäksi leipomossa ja markkinoilla käy pari työntekijää. Etenkin kiireisimpään kesäaikaan myyjiä tarvitaan paljon, jos markkinoita tai muita tapahtumia järjestetään eri paikkakunnilla yhtä aikaa.

7.2 Leipomon tulevaisuus

Näiden kyseisten leipomotuotteiden valmistajien yhteinen ongelma on asiakaskunnan vanheneminen. Uskolliset asiakkaat ovat vanhentuneet, eivätkä enää jaksa tai kykene lähteä markkinoille ostoksille ja seuraavien sukupolvien kiinnostus tätä perinteistä tuotetta kohtaan on vähenemään päin.

Case-yrityksen jatkaja on pohtinut liiketoiminnan kehittämistä uusien asiakkaiden hankkimiseksi. Uuden yrittäjän kannattaa suunnitella uusia tapoja tavoittaa mahdollisia asiakkaita: uudet myyntitavat ja -paikat, tilausmyynti, mainostaminen tai vaikka omat internetsivut. Lisäksi kannattaa miettiä, kannattaako leipomon tuottaa vain yhtä tuotetta.

Myös tämän yrityksen toimialan tulevaisuuden haasteiden vuoksi haluan olla osana siirtämässä yritystoimintaa seuraavalle sukupolvelle. On ensiarvoisen tärkeää, että juuri tällaiset pienet perheyrietykset onnistuvat toteuttamaan sukupolvenvaihdon kohtuullisin vero- ja kokonaiskustannuksin, jotta yrityksellä on edellytykset jatkaa toimintaa myös tulevaisuudessa.

8 Casen sukupolvenvaihdosprosessi

Tässä luvussa alkaa varsinainen empiriaosuus. Yrityksen tasekirjojen ja yrittäjän haastattelujen perusteella olen laskenut yritykselle arvon tuottoarvo- ja substanssiarvomenetelmällä. Yhtiömuodon valinnassa olen vertaillut eri yhtiömuotojen yritystulon verotusta ja vastuuta. Olen kartoittanut yhtiöittämisen vaatimat toimenpiteet ja erilaiset liiketoiminnan siirtämistavat.

8.1 Case-yrityksen arvonmääritys

Verotusta varten olen laskenut case-yritykselle käyvän arvon käyttämällä tuottoarvo- ja substanssiarvomenetelmää. Arvot laskuihin olen saanut yrittäjiä haas-

tatteleamalla ja tasekirjoista. Kaikki laskentaperusteena olevat arvot eivät ole tarkkoja, mutta ne ovat sopivasti suuntaa-antavia.

8.1.1 Tuottoarvo

Tuottoarvo on laskettu kolmen edellisen tilinpäätöksen perusteella. Tilikauden tulosta on oikaistu tilinpäätössiirroilla ja keskiarvo sekä 15 %:n pääomitus on laskettu oikaistusta tuloksesta.

Tuottoarvo 3 vuotta			
Tilikausi	Tulos	Tilinpäätössiirrot	Oikaistu tulos
2014	20 306,87	555,50	19 751,37
2013	16 975,05	-197,63	17 172,68
2012	25 586,57	1 060,76	24 525,81
			61 449,86

Tulosten ka 20 483,29

Tuottoarvo 136 555,24

8.1.2 Substanssiarvo

Substanssiarvoa laskettaessa on taseen eriä oikaistu suuntaa-antavilla käyvillä arvoilla. Taseeseen sisältyy rakennukset ja rakennelmat eli leipomorakennus sekä koneet ja kalusto sisältäen pakettiauton ja erilaista leipomokalustoa, esimerkiksi uunin. Leipomokaluston arvoa selvitettiin yrittäjän haastattelun perusteella sekä internetistä löytyvien markkinahintatietojen avulla. Tavoitteena oli löytää todennäköinen jälleenmyyntihinta. Substanssiarvo muodostui seuraavanlaiseksi:

Substanssiarvo

2014 tilinpäätös

Käyvillä arvoilla oikaistu taseen loppusumma	22 451,49
- velat	1707,9
-varaukset	555,5
	<hr/> 20 188,09

Arvonmäärityksessä joudutaan käyttämään substanssiarvon ja tuottoarvon välistä keskiarvoa, koska substanssiarvo on pienempi kuin tuottoarvo. Substanssiarvon (20 188,09) ja tuottoarvon (136 555,24) keskiarvo on 78 371,67. Tässä

opinnäytetyössä ja näillä saaduilla tiedoilla oletan kyseisen arvon case-yrityksen arvoksi.

8.2 Yhtiömuodon valinta

Toiminimi on ollut perinteisesti helppo vaihtoehto yritystoiminnan aloittamiselle, sillä toiminimen perustaminen ei vaadi aikaa eikä byrokratiaa. Yrityksen kasvaessa on perusteltua yhtiöittää toiminimi ja perustaa osakeyhtiö. Henkilöyhtiö eli avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö perustetaan usein perustamisen nopeuden ja yksinkertaisuuden vuoksi. (Vasek 2014.) 31.3.2015 Suomessa oli eniten osakeyhtiöitä, joita oli 253 778 kappaletta. Seuraavaksi listalla on 210 346 yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Kommandiittiyhtiöitä Suomessa on 34 112 ja avoimia yhtiöitä 12 081. (Kaupparekisteri 2015.)

Osakeyhtiömuotoinen yritys toimii hyvin myös pienimuotoisella liiketoiminnalla. Osakeyhtiön perustaminen vaatii enemmän paperityötä kuin toiminimen tai henkilöyhtiön perustaminen, mutta osakeyhtiössä on eräs huomattava hyöty näihin verrattuna: vastuukysymykset. Henkilökohtaisesta näkökulmasta katsottuna osakeyhtiö on riskittömin vaihtoehto, koska osakeyhtiössä omistajat eivät ole vastuussa henkilökohtaisesti yhtiön veloista ja saatavista kuten henkilöyhtiöissä ja toiminimessä. Osakeyhtiömuotoinen toiminta tarjoaa yrittäjälle paremman suojan myös muissa vastuukysymyksissä, kuten elintarvikkeiden pilaantuminen, asiakkaan sairastuminen, asiakkaiden tapaturmat tai muut vastaavat tilanteet. (Business Fellows 2009.)

Osakeyhtiön lisäksi toinen järkevä vaihtoehto casen liiketoiminnalle voisi olla kommandiittiyhtiö. Sekä osakeyhtiössä että kommandiittiyhtiössä eläkkeelle jäävä yrittäjä voi olla mukana joko äänettömänä yhtiömiehenä tai osakkeenomistajana. Osakkeiden enemmistö siirtyisi jatkajalle, jotta sukupolvenvaihdos toteutuu eikä eläkeläisellä olisi osakkeiden enemmistöä. Avoin yhtiö ei todennäköisesti tule kyseeseen tässä yhtiöittämisessä, joten käsittelen jatkossa vain toiminimeä, osakeyhtiötä ja kommandiittiyhtiötä.

8.3 Yhtiöittäminen

Yksityisliikkeen muuttamisessa henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi ei varsinaisesti ole kyse yhtiömuodon muutoksesta vaan yhtiön perustamisesta. Yksityisliikkeen yhtiöksi muuttamisesta ei ole olemassa erillisiä säännöksiä, mutta muutoksessa sovelletaan apporttiperustamisen säännöksiä. (Immonen 2014.)

Jotta voidaan perustaa avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö, tulee yksityisyrittäjän ottaa mukaan toinen yhtiömies, joka on joko vastuullinen tai äänetön yhtiömies. Yksityisyrittäjä sijoittaa liikkeensä varat ja velat panoksiksi yhtiöön. Avoimen yhtiön perustamisesta tehdään yhtiömiesten kesken yhtiösopimus, jonka mukaan kaikki osakkaat vastaavat yhtiön veloista henkilökohtaisesti. Yksityisyrittäjä sijoittaa liikkeensä varat ja velat panoksiksi yhtiöön. TVL 24 § edellyttää tasejatkuvuutta, joten panoksen tulisi perustua yksityisliikkeen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen eli varat ja velat siirtyvät suoraan tasearvoissaan. Yksityisyrittäjä voi halutessaan jättää itselleen halutun määrän varoja, mutta omaisuudesta tulee luovuttaa kaikki liikeomaisuus ja muuta omaisuutta niin kattavasti, että liiketoiminnan jatkuvuus voidaan turvata. Yhtiöpanos voi sisältää myös velkoja ja tällöin panos lasketaan varojen ja velkojen erotuksesta. Liittyvälle yhtiömiehelle ei voida siirtää vastuuta yksityisliikkeen aikaisista veloista automaattisesti, vaan tästä täytyy erikseen yhtiösopimuksessa sopia. (Immonen 2014.)

Mahdollista on myös, että yksityisyrittäjä tulee kommandiittiyhtiön äänettömäksi yhtiömieheksi sijoittamalla liikkeen varat äänettömän yhtiömiehen panokseksi. Tässä tapauksessa kommandiittiyhtiö vastaa yksityisliikkeen aikaisista veloista ja vastuunalaiset yhtiömiehet myös yhtiöoikeudellisella perusteella. Äänetön yhtiömies eli entinen yksityisyrittäjä ei myöskään vapaudu velkavastuustaan. (Immonen 2014.)

Osakeyhtiöksi yksityisliike muutetaan siten, että yksityisyrittäjä perustaa osakeyhtiön apporttiomaisuudella ja merkitsee kaikki osakkeet yksin. Liikkeen varat ja velat on siirrettävä tasearvoissaan. Yksityinen liike siis tavallaan luovutetaan osakeyhtiölle maksuksi osakemerkinnästä. Yksityisyrittäjä ei vapaudu vastastaan velvoitteista, ellei velkoja vapauta häntä velkavastuusta. Tämä vastuu yltää vain yksityisliikkeen aikana syntyneihin velkoihin. (Immonen 2014.)

Yksityisliikkeen kiinteään omaisuuteen vahvistetut velkakiinnitykset ja irtaimen omaisuuteen perustettu hallintapanttioikeus pysyy yhtiöittämisestä huolimatta.

8.4 Yritystulon verotus

Sukupolvenvaihdosta varten tutkin, millaisia verokustannuksia uudet mahdolliset yhtiömuodot aiheuttaisivat tulevasta yritystulosta. Tein kaksi eri laskelmaa, joissa ensimmäisessä oletin verotettavaksi tuloksi 21 000 euroa ja toisessa 30 000 euroa. Case-yrityksen tilikauden tulos on viimeisten viiden vuoden sisällä vaihdellut noin 17 000 eurosta 37 500 euroon. Pääasiassa tilikauden tuloksella on ollut laskeva trendi, koska myös liikevaihto on ollut melko tasaisesti laskussa.

Tuloveroasteikko 2014

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
16 300—24 300	8	6,50
24 300—39 700	528	17,50
39 700—71 400	3 233	21,50
71 400—100 000	10 038,50	29,75
10 000—	18 547	31,75

Ansiotulon verotuksessa on käytetty yllä olevaa vuoden 2014 tuloveroasteikkoa. Kunnallisveroprosenttina käytettiin 19,00 %, kirkollisveroprosenttina 1,60 % ja sairausvakuutusmaksuprosenttina 2,14 %. Pääomatuloveroprosentti on 30,00 %. Yhteisöveroprosentti on 20,00 %. Kommandiittiyhtiön veroja laskettaessa äänettömän yhtiömiehen panokseksi on oletettu 20 000 euroa ja panokselle maksetaan korkoa 10,00 %.

Verotettavalla tulolla 21 000 euroa vähiten veroja maksaisi osakeyhtiö, jonka verojen summa on 4 200,00 euroa. Toiminimi maksaisi 21 000 euron verotettavasta tulosta 4 876,31 euroa, mikäli hän vaatisi pääomatulo-osuudeksi 0 %. Kommandiittiyhtiön yhtiömiehet maksavat veroja yhteensä 5 033,88 euroa.

30 000 euron verotettavalla tulolla osakeyhtiö maksaisi edelleen vähiten veroja eli yhteensä 6 000 euroa. Toiminimen verot nousisivat 20 %:n pääomatulo-

osuudella 8 771,77 euroon. Kommandiittiyhtiö maksaisi tällä kertaa toiseksi vähiten veroja: 8 669,37 euroa.

8.5 Liiketoiminnan siirtäminen jatkajalle

Toiminimen omistajanvaihdos tapahtuu myymällä toiminimen varallisuus ja sopimukset seuraavalle omistajalle, sillä toiminimeä itseään ei voi myydä. Toiminimen y-tunnus jää myytäessä aina luopuvalle yrittäjälle, jonka täytyy huolehtia y-tunnuksen lakkauttamisesta kaupparekisterissä. Luopujan kannalta toiminimen omaisuuden myyminen on kallista, koska hän maksaa luovutusvoitosta veroa, eikä toiminimeen voida käyttää tuloverolain 48 §:n mukaista sukupolvenvaihdoshuojennusta. Mahdollinen myymättä jäänyt omaisuus tuloutuu toiminimen purkautuessa. (Suomen Yrittäjät Ry.) Tämän vuoksi toiminimen sukupolvenvaihdoksessa usein tulee kyseeseen yhtiöittäminen. Case-yrityksen sukupolvenvaihdosta käsitellään osakeyhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi muuttamisen avulla.

Osakeyhtiö

Sukupolvenvaihdos osakeyhtiömuotoisena tapahtuu siten, että luopuva yrittäjä sijoittaa toiminimen omaisuuden apporttina osakeyhtiöön. Omaisuus eli varat ja velat on tasejatkuvuuden säilyttämiseksi siirrettävä tasearvoissaan. Luopuva yksityisyrittäjä kuitenkin vastaa niistä veloista, jotka ovat syntyneet ennen osakeyhtiön perustamista. Luopuvan yrittäjän on merkittävä kaikki osakkeet yksin. Osakeyhtiö ei voi tehdä toimintavarausta, joten yhtiöittämisen ohella toimintavarausta tulee tulouttaa purkautuvan yrityksen tuloksi. Osakeyhtiön on maksettava varainsiirtovero kiinteistöstä, jonka toiminimi sille luovuttaa. Veron peruste on kiinteistön käypä arvo luovutushetkellä. (Lakari & Engblom 2009.)

Osakkeet voidaan merkitä myös muuta omaisuutta kuin rahaa vastaan, mitä kutsutaan apportiksi. Apporttiomaisuudella täytyy luovutushetkellä olla vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo. Apportista säädetään osakeyhtiölain 2 luvun 6 §:ssä. Kun osakepääoman maksuun käytetään apporttiomaisuutta, perustamisilmoituksessa tulee olla ehto, jonka mukaan osakkeenmerkitsijällä on oikeus maksaa merkintähinta tai osa siitä apporttiomaisuudella. Lisäksi on perustamissopimukseen yksilöitävä apporttiomaisuus, apporttiomaisuudella suori-

tettava maksu, sekä mainittava omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat asiat sekä noudatetut menetelmät. Taloudellisesta arvosta on tilintarkastajan annettava lausunto ja lausunto liitetään kaupparekisteriin lähetettävään materiaaliin. (Apportti.)

Osakeyhtiölle annetaan uusi y-tunnus. Kahta samannimistä tai lähes samannimistä yritystä ei voi olla olemassa. Jos osakeyhtiö haluaa pysyä samannimisenä kuin toiminimi, on toiminimi ensin lakkautettava tai toiminimen nimi muutettava. Osakeyhtiön nimessä on oltava yritysmuodon tunnus, esimerkiksi ”oy”. (Yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnan jatkaminen osakeyhtiönä.) Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän haun mukaan on olemassa kaksi case-yrityksen nimellä toimivaa yritystä: X Tmi, joka on opinnäytetyön case-yritys sekä X Oy. Näin ollen valitettavasti osakeyhtiöksi muuttamisen jälkeen case-yritys ei voi pitää entistä nimeään, koska nimi on jo käytetty.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan maksuton lopettamisilmoitus tehdään lomakkeella Y6 ja uuden osakeyhtiön perustamisilmoitus tehdään lomakkeella Y1 ja liitelomakkeella 1. Ilmoitukseen on liitettävä osakeyhtiön perustamissopimus, yhtiöjärjestys sekä selvitys osakepääoman maksuista. Perustamissopimuksen käsittelymaksu on 380 euroa. (Yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnan jatkaminen osakeyhtiönä.)

Lisää osakkaita osakeyhtiöön saadaan yhtiöittämisen jälkeen suunnatulla osakeannilla. Uusi osakas eli jatkava yrittäjä merkitsee uudet osakkeet. Osakaspohjan laajentuminen vaarantaa tappioiden vähentämisoikeuden, jos yli puolet osakkeista on siirtynyt uudelle omistajalle tappiovuoden aikana tai sen jälkeen. (Ukkola & Vilppula 2004, 94.) Sukupolvenvaihdoksen kannalta juuri näin tulisi menetellä, jotta jatkava yrittäjä saisi haltuunsa enemmistön yhtiön osakkeista. Case-yrityksellä ei ole toistaiseksi vähennysoikeuden alaisia tappioita. Lisää osakkaita yhtiöön saisi myös ensin perustamalla toiminimestä avoimen yhtiön ja tekemällä tulevista osakkaista yhtiömiehiä (Ukkola & Vilppula, 94).

Sukupolvenvaihdos voidaan tässäkin kohtaa suorittaa kahdella eri tavalla riippuen siitä, haluaako edellinen yrittäjä jäädä osakkeenomistajaksi yritykseen. Mikäli edellinen yrittäjä haluaa omistaa osan osakeyhtiöstä, suoritetaan ensin

suunnattu osakeanti ja jatkaja voi hiljalleen ostaa luopujalta osakkeita itselleen kasvattaen osuuttaan. Toinen vaihtoehto on, että yhtiöittämisen jälkeen jatkaja ostaa itselleen kaikki luopujan osakkeet.

Osaakeyhtiön perustamisessa tarvittavia asiakirjoja ovat osaakeyhtiön perustamiskirja, perustamiskokouksen pöytäkirja, yhtiöjärjestys ja hallituksen kokouksen pöytäkirja. (Ukkola & Vilppula, 94.) Perustamissopimuksessa on aina mainittava sopimuksen päivämäärä, kaikki osakkeenomistajat ja kunkin merkitsemät osakkeet, osakkeesta yhtiölle maksettava määrä eli merkintähinta, osakkeen maksuaika sekä yhtiön hallituksen jäsenet. (OYL 2 luku 2 §.) Yhtiöjärjestyksessä on aina mainittava yhtiön toiminimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta sekä toimiala. (OYL 2 luku 3 §.)

Seuraavassa luettelossa on havainnollistettu vero- ja kokonaiskustannuksia, kun kaikki osaakeyhtiön osakkeet myydään tai lahjoitetaan jatkajalle.

Osakeyhtiön siirtämisen verokustannukset

Yrityksen arvo 78 000

Osakkeita 10

Osakkeen käypä arvo 7800

Varainsiirtovero osakkeista 1,60 %

- 1) A myy osakkeet käypään hintaan eli 78 000 eurolla B:lle
A:n luovutusvoittovero 0 euroa
B:n varainsiirtovero 1248 euroa
Kokonaisverorasitus 1248 euroa
Kokonaisrahoituksen tarve 79 248 euroa
- 2) A myy osakkeet 76 %:n hinnasta eli 59280 eurolla B:lle
A:n luovutusvoittovero 0 euroa
B:n varainsiirtovero 948 euroa
Kokonaisverorasitus 948 euroa
Kokonaisrahoituksen tarve 60228 euroa
- 3) A myy osakkeet 51 %:n hinnasta eli 39780 eurolla B:lle,
eikä tee huojenuspyyntöä
A:n luovutusvoittovero 0 euroa
B:n lahjaveron määrä 3474 euroa
B:n varainsiirtovero 636 euroa
Kokonaisverorasitus 4111 euroa
Kokonaisrahoituksen tarve 43891 euroa
- 4) A lahjoittaa osakkeet B:lle, eikä B tee huojenuspyyntöä
A:lle ei veroseuraamuksia 0 euroa
B:n lahjaveron määrä 8690 euroa
Ei varainsiirtoverokustannuksia 0 euroa
Kokonaisverorasitus 8690 euroa
Kokonaisrahoituksen tarve 8690 euroa

Kommandiittiyhtiö

Toiminimestä perustetaan kommandiittiyhtiö ottamalla mukaan yksi tai useampi yhtiökumppani. Case-yrityksen tapauksessa yksityisyrittäjästä tulisi äänetön yhtiömies ja jatkajasta vastuunalainen yhtiömies. Yhtiösopimukseen on tultava maininta, että yksityisliikkeen varat ja velat siirtyvät kommandiittiyhtiölle niiden kirjanpitoarvoissa. Yksityisyrittäjä sijoittaa toiminimen varat ja velat äänettömän

yhtiömiehen panoksena yhtiöön. Yksityisliikkeen sitoumukset siirtyvät kommandiittiyhtiölle sellaisinaan ja uusi vastuunalainen yhtiömies joutuu vastaamaan sitoumuksista. (Ukkola & Vilppula 2004, 75–77.)

Yhtiön omistukseen siirtyvästä kiinteistöstä tulee laatia luovutuskirja, koska kiinteistö lainhuudatetaan yhtiön nimiin. Siirtyvä kiinteistö yksilöidään luovutuskirjassa ja todetaan, että se siirtyy uuteen yhtiöön tasearvossaan. Kiinteistön ja rakennuksen siirrosta tulee maksettavaksi varainsiirtovero. (Ukkola & Vilppula 2004, 77.)

Yhtiön identtisyys ei kuitenkaan säily, kun yksityisyrittäjä ryhtyy kommandiittiyhtiön äänettömäksi yhtiömieheksi. Tällöin alkuperäisen hankintamenon ja kirjanpitoarvojen välinen erotus tuloutuu yritysmuodon muutosvuoden verotuksessa entiselle yksityisyrittäjälle eli äänettömälle yhtiömiehelle. Toimintavaraus ei yhtiöittämisessä henkilöyhtiössä välttämättä purkaudu; jos yhtiömiehinä on vain luonnollisia henkilöitä tai näiden kuolinpesiä, voi henkilöyhtiö muodostaa toimintavarauksen. (Ukkola & Vilppula 2004, 80–81.) Identtisyyden katkeaminen vaikuttaa myös siten, että vanhojen tappioiden vähennysoikeus menetetään (Ukkola & Vilppula 2004, 87).

9 Yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä tein case-yritykselle tutkimuksen, jonka tarkoitus oli selvittää järkevin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos. Case-yritys on muodoltaan toiminimi ja selvitin sukupolvenvaihdoksen yhteydessä yhtiöittämistä joko henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi. Toisen vastuunalaisen yhtiömiehen puuttuessa su-pistin henkilöyhtiöt pelkästään kommandiittiyhtiöksi. Tarkoitus oli selvittää, kumpi yhtiömuoto, osakeyhtiö vai kommandiittiyhtiö, olisi tulevaisuudessa parempi vaihtoehto case-yrityksen todennäköisellä toiminta-asteella.

Yritystulon verotuksen kannalta osakeyhtiö osoittautui edullisemmaksi vaihtoehdoksi kuin kommandiittiyhtiö. Osakeyhtiön voiton verotuksessa täytyy muistaa myös osingon verotus, mutta pääasiassa osakeyhtiö voi laskea etukäteen, milloin ja miten paljon sen kannattaa maksaa osinkoa, jotta osakkeenomistajat säästyvät kohtuuttoman suurilta veroseuraamuksilta. Toiminimi vaikuttaisi mak-

savan osakeyhtiötä enemmän veroja yritystulosta laskelmissa käyttämissäni verotettavasta tulosta. Todennäköiset verotettavat tulot päätin viimeisen viiden tilikauden tilinpäätösten arvojen mukaan.

Osakeyhtiö vaikuttaisi olevan myös vastuukysymysten suhteen parempi vaihtoehto kuin henkilöyhtiöt tai toiminimi. Osakeyhtiössä omistajien vastuu rajoittuu yhtiöön sijoitettuun pääomaan, jonka tulee yhteensä olla vähintään 2 500 euroa. Kommandiittiyhtiössä äänettömän yhtiömiehen vastuu rajoittuu sijoitettuun yhtiöpanokseen, mutta vastuunalainen yhtiömies vastaa yhtiöstä koko omaisuudellaan. Henkilökohtaisella tasolla tarkasteltuna osakeyhtiö on riskittävämpi vaihtoehto kuin kommandiittiyhtiö. Lisäksi osakeyhtiö tarjoaa yrittäjälle paremman suojan myös esimerkiksi elintarvikkeiden pilaantumisen, asiakkaan sairastumisen, asiakkaan tapaturman tai muun vastaavan tilanteen yhteydessä.

Perheyhtymän näkökulmasta voisi myös osakkeiden tarpeen tullen ajatella jakautuvan koko perheelle siten, että jatkajalla olisi enemmistö osakkeista ja muilla perheenjäsenillä loput. Osakkeet voisivat jakautua esimerkiksi seuraavasti: 60 %, 10 %, 10 % ja 10 %.

Toiminimen muuttaminen kommandiittiyhtiöksi tai osakeyhtiöksi on uuden yhtiön perustamista. Molemmissa tapauksissa toiminimen omaisuus sijoitetaan apportina yhtiöön ja varat ja velat siirretään tasearvoissaan uuteen yhtiöön. Kummassakin tapauksessa tappioiden vähennysoikeus menetetään, koska osakeyhtiössä enemmän kuin puolet osakkeista vaihtaa omistajaa ja kommandiittiyhtiössä elinkeinonharjoittaja ryhtyy vastuunalaisen yhtiömiehen sijasta äänettömäksi yhtiömieheksi. Tämä seikka ei kuitenkaan vaikuta case-yhtymän toimintaan tällä hetkellä merkittävästi.

Kokonaisrahoituksen kannalta edullisin yrityksen siirtotapa olisi lahjoittaa osakkeet jatkajalle. Kokonaisrahoituksen tarve olisi silloin 8 690 euroa, joka koostuu pelkästään lahjaverosta, eikä huojennuspyyntöä ole tehty. Tästä summasta on kuitenkin mahdollista saada vielä sukupolvenvaihdon lahjaverohuojennusta. Lahjankaltaisena kauppana toteutettaessa 76 % hinnalla varainsiirtoverorasitus on 948 euroa ja kokonaisrahoitusta tarvitaan 60 228 euroa. 51 %:n hinnalla maksetaan lahjaveroa 3 474 euroa ja varainsiirtoveroa 636 euroa. Kokonaisra-

hoituksen tarve tässä vaihtoehdossa on 43 891 euroa. Tästäkin lahjaverosummasta voidaan hakea lahjaverohuojennusta.

Tämän opinnäytetyön perusteella suosittelen toimeksiantajayritystä toteuttamaan sukupolvenvaihdon lahjoituksena tai kauppana 51 % käyvästä arvosta sen jälkeen, kun toiminimestä on perustettu osakeyhtiö. Osakeyhtiön täytyy kehittää uusi nimi, koska toiminimen nimi on jo käytetty toisessa osakeyhtiössä, eikä kaupparekisteri hyväksy useaa samannimistä yritystä. Yhtiöittäminen kannattaa suorittaa ennen varsinaista sukupolvenvaihdosta.

Taulukot

Taulukko 1. I-veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2015, s. 20

Taulukko 2. II-veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2015, s. 21

Taulukko 3. I-veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2015, s. 22

Taulukko 4. II-veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2015, s. 22

Lähteet

AKYL. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880389#L2P9>

Apportti. Patentti- ja rekisterihallitus. Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivusto
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/perustaminen/apporttiehto.html>
Luettu 6.4.2015.

Business Fellows 2009. Yrittäjälle on edullista siirtyä toiminimestä osakeyhtiömuotoon liiketoiminnan kasvaessa. <http://www.businessfellows.com/articles/19>
Luettu 23.2.2015

Immonen, Raimo 2014. Yritysjärjestelyt. Talentum Media Oy. Helsinki.

Immonen, Raimo & Lindgren, Juha 2006. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Juusela, Janne & Tuominen, Sami 2014. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Talentum Media Oy. Helsinki.

Kallunki, Juha-Pekka & Niemelä, Jaakko 2004. Uusi yrityksen arvonmääritys. Talentum Media Oy. Helsinki.

Kaupparekisteri. Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivusto.
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html> Luettu 3.4.2015

Lakari, Torsti & Engblom, Ari 2009. Käytännön sukupolvenvaihdos, yritysraenteet ja verotus. KHT-Media Oy. Helsinki.

Osinkojen verotus 2014. Veronmaksajien www-sivusto.
<https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/Osinkojen-verotus/> Luettu 7.3.2015.

OYL. Osakeyhtiölaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

Perheyritysten Liitto Ry 2005. Perheyritystutkijatapaaminen 2005. Perheyritysten Liitto Ry. Helsinki.

Sotka, Jari 2014. Pk-yrityksen arvonmäärittämisestä. <http://lakiasiaintoimistojarisotka.palvelut.uusisuomi.fi/2014/05/07/pk-yrityksen-arvonmaarityksesta/> Luettu 2.2.2015.

Stenholm, Pekka 2003. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen tukeminen. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Substanssi- ja tuottoarvo.. <http://www.businessoulu.com/fi/businessplaza/sukupolvenvaihdos/arvonmaaritys-verotus-ja-rahoitus/substanssi-ja-tuottoarvo.html> Luettu 2.3.2015.

Suojanen, Kalevi, Savolainen, Hanna & Vanhanen, Pekka 2008. Opi oikeutta 1. KS-Kustannus. Helsinki.

Suomen Yrittäjät Ry 2011. <http://www.yrittajat.fi/File/cd20d83c-eae8-41ca-937d-1dee7afb9533/Pk-yritysbarometri%20syksy%202011%20-raportti.pdf> Luettu 23.2.2015.

Suomen Yrittäjät Ry. Suomen Yrittäjien www-sivusto. <http://www.yrittajat.fi/File/80386723-c287-434c-ad8b-42ec7269b62a/Yhti%C3%B6muodon%20merkitys%20omistajanvaihdoksen%20kannalta.pdf> Luettu 6.4.2015.

Tomperi, Soile 2009. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. WSOYpro Oy. Helsinki.

Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta. Verohallinto. http://www.vero.fi/fi/VerohallintoFI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus Luettu 7.3.2015.

TVL. Tuloverolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535#L3P131>

Ukkola, Outi & Vilppula, Taru 2004. Yrityksen omistus muutoksessa. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Vasek 2014. Yhtiömuodon muutos saattaa olla yksinyrittäjälle ajankohtainen. <https://www.vasek.fi/vaasanseudun-kehitys-oy->

vasek/viestinta/uutiset/yhtiomuodon-muutos-saattaa-olla-yksinyrittäjälle-
ajankohtainen/ Luettu 23.2.2015.

Verohallinnon ohje 2013. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Dnro
A67/200/2013

Yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnan jatkaminen osakeyhtiönä. Patentti- ja
rekisterihallitus. Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivusto.
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yeh/muutokset/muutososakeyhtioksi.html>
Luettu 6.4.2015.